

Groene school telt mee!

Collega Tariq Stark verzorgt een les herkenning- en monitoring van amfibieën en vissen. (Foto: Jan-Pieter de Krijger)

In Nederland worden een groot aantal soortgroepen gemonitord. Deze monitoringsprogramma's zijn ondergebracht in het Netwerk Ecologische Monitoring (NEM). Het zijn veelal vrijwilligers die de tellingen uitvoeren, begeleid door specialisten uit soortorganisaties als RAVON, Sovon, Vlinderstichting etc. Veel vrijwilligers zijn 60+; slechts zelden betreft het jongeren. Niet verwonderlijk, want juist deze jongeren, veelal in opleiding, kunnen zich om diverse redenen maar moeilijk voor meerdere jaren achtereen vastleggen aan een bepaalde monitoringsroute. Om toch de schoolgaande jeugd te betrekken bij de verschillende meetprogramma's, willen wij de opleidingsinstituten betrekken bij de monitoring. Niet de scholieren zorgen voor de voor monitoring belangrijke continuïteit, maar de scholen! We gaan laten zien dat monitoren leuk is en ook stoer; vang maar eens een ringslang!

In de winter van 2018 loofde provincie Noord-Holland vanuit haar aanpak Groen Kapitaal een prijsvraag uit. Het doel, nieuwe groene vrijwilligers aantrekken die zich willen inzetten voor natuur- en biodiversiteit. Tot onze vreugde won ons idee "Groene Scholen tellen mee". Ons doel: de monitoring van diverse soortgroepen duurzaam op te nemen in het curriculum van een middelbare school of groene MBO. Zodoende is niet alleen de continuïteit van deze monitoring gewaarborgd, maar ook de kennis van monitoren/inventariseren van verschillende soortgroepen van de scholieren zonder dat dit extra tijd kost. Een ambitieuze pilot met hopelijk een mooi vervolg!

Aan de slag!

Op het Werenfridus (Tabor College) in Hoorn vonden we een enthousiaste biologie-docent bereid om deze uitdaging samen met ons aan te gaan. In de herfst van 2019 (2 oktober) was het dan zo ver. Een brugklas HAVO/VWO kreeg van RAVON medewerker Tariq Stark in het klaslokaal een les amfibieënherkenning en monitoring gevolgd door een praktijkgedeelte. Een trip door memory lane voor Tariq, daar hij van 1995-2000 zelf in de banken van de Werenfridus zat.

Na een klein uur alles over de herpetofauna en vissen van Hoorn en omstreken gehoord te hebben was het tijd voor actie: scheppen! Op het terrein van de school liggen twee prachtige slootjes die 20 jaar geleden nog bomvol amfibieën en vissen zaten. Tijd om polshoogte te nemen, maar dan nu volgens het daglijstjesprotocol (NEM Meetprogramma Amfibieën). Binnen mum van tijd waren de scholieren voorzien van grote RAVON schepnetten, cuvet, emmers en determinatiegidsjes. De eerste groene kikkerlarven, meerkikkers en bastaardkikkers waren dan ook snel gevangen. Het blijft ongelooflijk hoe snel de jeugd complexe informatie op pikt.

Een scholiere had zelf een kikker gevangen. "een meerkikker" zei ze er trots bij. Het dier had immers een lage, asymmetrische graafknobbel, lange achterpoten, veel pigment in de ogen en donkere kwaakblazen, zo legde ze uit. "Dit klopt toch, precies zoals u het had uitgelegd". En inderdaad, het betrof een mannelijke meerkikker. Groene kikkers zijn een lastige groep dus dit was een opmerkelijke prestatie. Een monitorer in spe! Naast amfibieën werden er ook veel tiendoornige

Hoe een voor de scholieren bekende sloot opeens voor grote verrassingen zorgt door het leven onder water eens naar boven te halen! Na deze schep werd de bewuste meerkikker gevangen! (Foto: Tariq Stark)

» stekelbaarsjes en een rietvoorn gevangen. Insecten en andere ongewervelden zoals grote spinnende watertor, geelgerande watertor, waterschorpioenen, bootsmannetjes, poel- en posthoornslakken werden ook regelmatig gevangen en met bewondering bestudeert. Na afloop werden de vangsten bij elkaar opgeteld en ingevoerd. Een mooie bijdrage aan het Meetprogramma Amfibieën, Verspreidingsonderzoek Amfibieën en Meetprogramma Vissen.

Toekomst

Het idee is om tweemaal in het schooljaar dit programma aan te bieden binnen het curriculum. Volgend jaar gaan de scholieren

(4 HAVO) weer tweemaal monitoren (april en juni). Allemaal volgens de RAVON-protocollen en ook met ondersteuning van een RAVON-collega. Vanuit RAVON zijn er twee schepnetten, twee cuvetten, vier herkenningsboekjes en diverse herkennings- en zoekkaarten beschikbaar gesteld. Een aanzet tot iets heel moois!

Dankwoord

De pilot "Groene scholen tellen mee!" werd mede mogelijk gemaakt door Provincie Noord-Holland (via Groen Kapitaal), Landschap Noord-Holland, IVN en Werenfridus (Tabor College). Biologiedocent Jan-Pieter de Krijger van het Werenfridus verdient extra dank om deze pilot samen aan te gaan: dank!

Schrokkers zijn het, die uitheemse grondels !

In de Oost-Betuwe, in het stroomgebied van de Linge tussen Doornenburg en Zetten, worden de laatste jaren met regelmaat exotische grondels gevangen. Sinds 2013 wordt elke schepronde de marmergrondel in vaak behoorlijke dichtheden gevangen. De kesslers grondel (de hoofd-grondel van dit artikel) ving ik in 2015 voor het eerst, de zwartbekgrondel sinds 2017 (alleen in de Linge) én dit jaar de Pontische stroomgrondel in en bij een duiker in een watergang die uitmond in deze laaglandrivier.

Helaas komen door de aanwezigheid van deze exotische grondels én ook (of vooral?) het intensieve maaibeheer soorten als het biermpje en de riviergrondel steeds minder voor.

Pas op voor de kesslers grondels!

Als ik aan het scheppen ben, verzamel ik de vissen meestal in een paar emmers om ze later goed te kunnen bekijken. Is de vangst wat mager dan doe ik de beestjes direct in een cuvet. Bij de vangst van marmergrondels van zo'n drie cm en mogelijke zwartbekgrondels van deze maat, werden in 2017 al een paar dieren in een cuvet gezet, met daarbij een veel grotere kesslers

grondel. Dit resulteerde in een paar grondeltjes minder na een kwartier toen ik de "buit" ging bekijken.

In oktober 2018 had ik een viertal marmergrondeltjes, met mogelijk een zwartbekgrondel in een sloot bij Reeth samen met een 14 cm grootte kesslers grondel in een cuvet gedaan. Terwijl ik mijn camera pakte was de mogelijke zwartbekgrondel al verdwenen waarna de slokop direct aan een marmergrondel begon (zie bijgaande foto).

Dat een kesslers grondel niet van slag raakt na een verblijf in een smal cuvet bleek deze maand, waar ik een marmergrondeltje (wijs geworden!) apart in een emmer deed. Toen ik de Kesslers grondel uit de cuvet in de emmer plonsde had deze bij het bereiken van de bodem het marmergrondeltje al te pakken en zag je nog net de staart verdwijnen.

Tekst en foto : Ronald de Boer